

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No 8

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 812 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллаевич, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	
Korxonalarda raqobat razvedkasi tizimlarini rivojlantirishda innovatsion raqamli texnologiyalarining o'rni.....	45
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'zbekiston banklarida sun'iy intellekt foydalanish samaradorligini oshirish.....	51
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Agrar korxonalar xo'jalik faoliyatida risklarni boshqarish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishning metodologik asoslari.....	59
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	66
Исомов Б. С.	
Tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish holati.....	70
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Ijtimoiy infratuzilmani modernizatsiya qilishda DXSHning o'rni: madaniyat va sport sohasida imkoniyatlar	78
Baykalonov Jalil G'aybulloyevich	
Анализ состояния и перспективы развития активного и спортивного туризма в Узбекистане.....	93
Бойко Фарида Чингисовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Переоценка и фальсификация стоимости имущества: международные практики, риски и пути решения.....	99
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
Hudud sanoati tarkibiy o'zgarishlarini prognozlash usuli.....	106
Djumayev Farrux Toshmuratovich	
Углеродный след и декарбонизация промышленности Узбекистана: роль возобновляемой энергетики и международный опыт	111
Авезова Нилуфар Раббанакуловна, Ощепкова Эльвира Ахтемовна, С.М. Махмудов, А.А. Холиков, Авезова Нилуфар Раббанакуловна	
The process of developing startups based on management principles	119
Ilxamov Azizbek Yodgor o'g'li	
The impact of economic policy on non-performing loans: the case of Uzbekistan.....	126
Jalalov Mashkhurbek Gaybullo ugli	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	134
Исомов Б. С.	

Ko'p kvartirali uylarni boshqaruv organlari tomonidan aholiga sifatli xizmat ko'rsatishni qo'llab quvvatlashni takomillashtirish	138
Umarov Begzodbek Jaloldinovich	
O'zbekistonda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	143
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich	
Davlat - xususiy sheriklik loyihalarining samaradorligini oshirish.....	150
Tursunov Imomnazar Egamberdiyevich, Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
O'zbekiston sug'urta bozorida hayot sug'urtasi xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari.....	155
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Tijorat banklari likvidligini tartibga solish yo'llari.....	160
Tursunpo'latov Sohbnazar Kasimjon o'g'li, Nomozova Mohinur Maxmud qizi	
Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda yashil moliya vositalarining roli: xalqaro tajriba va O'zbekiston imkoniyatlari	163
Yuldasheva Madina Tohir Qizi	
Geofazoviy ma'lumotlar asosida hududlarning farovonlik darajasini aniqlash	173
Toymasov Zufarjon Zokir o'g'li	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	179
Кучаров Абдор Сабижанович, Бобожонов Азиз Бабаханович, Алижанова Камила Тохир кизи	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	187
Narbeyeve Dilnoza Darvishaliyevna	
Development of entrepreneurship in Uzbekistan: management strategies in the context of economic reforms	192
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
Aloqa korxonalari xizmat faoliyatida diversifikatsiya qilishning ilmiy baholash usullari va ulardan foydalanish.....	197
Tursunova Mastura Taxirovna	
Developing effective marketing strategies for tourism development in Uzbekistan	204
Fayzullayev Nodirbek Baxtiyor o'g'li	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	208
Yuldashev Yashnarjon Xolmirzayevich	
Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish.....	212
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
Цифровизации системы стратегического управления предприятий нефтегазовой отрасли Республики Узбекистан.....	217
Азимов Кабул	
Индекс устойчивости региона против бедности (poverty resilience index – pri): на примере бухарской области Республики Узбекистан (2024)	223
Мухамедова Мадинабону Мехридиновна	
Экономические аспекты внедрения цифровых технологий в полиграфии.....	230
Юсупхужаева Шахноза Музаффар кизи	
Mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikni shakllantirish va barqaror rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	233
Sattorov R. A.	
Web3'da real vaqt ma'lumot sinxronizatsiyasi — tarmoqdagi kechikishlar va ularni kamaytirish texnologiyalari.....	240
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Tijorat banklarining likvidligini tartibga solish amaliyotining dolzarb masalalari	246
Sayfutdinov Bobur Nodirovich	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	255
Yuldoshev Otabek Jovli o'g'li	

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish yo'llari.....	261
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
Innovatsion yondashuvlar orqali davlat xaridlarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish	266
Kurbonbekov Sardorbek Ravshanovich	
Hududlarda barqaror rivojlanish nazariyalarining sanoat korxonalari faoliyatiga ta'siri	270
Sadriddinov Baxtiyor Shamsiddin o'g'li	
Turizm platformalarining raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy kontent va raqamli marketing strategiyalarining integratsiyalashgan yondashuvi.....	277
Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li	
Bank xizmatlarida innovatsion texnologiyalarni kengaytirish yo'nalishlari.....	283
Almosova Shohista Jobirovna	
Модели организации казначейства в ведущих стран мира.....	288
Сагдиев Равшан Сайфуллаевич	
Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini nazariy jihatlar va rivojlantirish yo'llari.....	302
B.Sh.Shadmanov	
Qurilish sanoatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan kompleks foydalanishning ahamiyati.....	307
Yuldasheva Mexrunisa Kasimjan qizi	
Yangi O'zbekistonning "Yashil" iqtisodiyoti: qiyosiy tahlilning asosiy tendentsiyalari	313
Ro'ziyeva Dilfuza Toshmurovna	
Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarning muammolari va uni bartaraf etish yo'nalishlari.....	318
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
Namangan viloyatining Farg'ona vodiysi qo'shni hududlari bilan iqtisodiy hamkorligining hozirgi holati va rivojlantiruvchi omillari	323
Sattarov R.A.	
Desentralizatsiyalangan ma'lumot almashish protokollari: IPFS, Filecoin va Arweave tahlili	328
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Transport xizmatlari ko'rsatish biznes-jarayonlarini raqamli transformasiya talablari asosida takomillashtirish.....	333
Komilov Asror Akmalovich	
Empowering the Future: Assessing the Role of Automation, Internet of Things (IoT), and Demand Management in Enhancing Energy Efficiency of Smart Grids.....	338
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish tajribalari (xalqaro va mahalliy misollar)	345
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
Zamonaviy sharoitlarda uy-joy fondini boshqarishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish	352
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Karimova Aziza A'zamiddin qizi	
Mijozlar tajribasini yaxshilashda raqamli integratsiya strategiyalari: "O'zbektelekom" AK tajribasi.....	358
Islamov Javlon Rasulovich	
Tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish mexanizmlari.....	361
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish omili sifatida: Yevropa tajribasi.....	368
Turobjanov Murodjon Maxammadjanovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishishda kichik biznes va mahalla hamkorligi modellarini takomillashtirish	373
Murotov Nodir Xujamqulovich	
Xalqaro moliya institutlarining O'zbekiston bank sektori va iqtisodiyotiga ta'siri: YETTB faoliyati misolida tahlil.....	378
Alimov Azizbek Alievich	
Bankrotlik xavfini tahlil qilish modellari.....	386
Nasiriddinov Bahouddin Nuriddinovich	

Xizmat ko'rsatish korxonalarida sifat va samaradorlikni oshirishni takomillashtirish yo'llari.....	393
Burxonova Nargiza Mirshohid qizi	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida bank tizimi islohotlari va ularni boshqarish strategiyalari.....	400
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
“Temir yo'l transportida MHXSni joriy etishning ahamiyati va milliy standartlar bilan taqqoslama tahlili”	405
Babaxalov Norbo'ta Eshnazarovich	
Banking and financial services in the process of economic development digitalization and its advantages and security of the process	409
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, Baxanurov Oqil Odil og'li	
Kichik biznesda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	416
Abduvosit Omonboyev	
“Futurologiya va mintaqaviy iqtisodiy transformatsiya: Markaziy Osiyoda O'zbekistonning strategik senariylari”	421
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
Kichik biznes subyektlarini bank kreditlari orqali qo'llab-quvvatlashning rivojlangan xorijiy davlatlar tajribalari.....	425
Irgasheva Nigora Akbarovna	
Туристская мобильность стран персидского залива как устойчивый и перспективный источник въездного туризма в Узбекистан	434
Додиев Феруз, Голышева Елена Вячеславовна	
Turistik erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini amalga oshirish: Imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	443
Xoliqov Dostonbek Rustam o'g'li	
Oliy ta'limda davlat-xususiy sheriklik: moliyalashtirish modelini modernizatsiya qilish yo'nalishlari.....	449
Bozorov Alisher O'zimurotovich	
Xalqaro raqamli intergatsiya, raqamlashtirish sharoitida tijorat banklari faoliyati tahlili	455
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar – iqtisodiyot taraqqiyotining muhim omili.....	461
Mamatkulova Nodira Maxkamovna	
Davlat xaridlari ishtirokchilarining elektron-skoring tizimi.....	465
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Qishloq xo'jalik korxonalarida melioratsiya xarajatlari xisobining muammolari va yechimlari.....	469
Baxriev Muxiddin Sheralievich	
O'zbek banklarining xarajatlar samaradorligini stoxastik chegara modelida baholash	481
Xannayev Sherzod	
Практические подходы к выявлению и оценке налоговых рисков на основе сегментации деятельности налогоплательщиков	490
Голубова Ольга Сергеевна, Элбаева Мукаддас Рашидовна	
Iqtisodiyot tarmoqlarida investitsiyalardan samarali foydalanishni tashkil etish chora-tadbirlari va investitsiyalarni jalb qilish istiqbollari.....	496
No'monjonova Muazzam Maxbubjon qizi	
Empowering the future: The impact of automation, iot, and demand management on energy efficiency in smart grids.....	501
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Institutsional o'zgarishlar sharoitida aholi daromadlari tarkibining oshishi va daromadlar tengsizligini kamaytirishning istiqbolli yo'nalishlari	508
Ergasheva Nafisa Baxridinovna	
Международные индексы, определяющие цифровое развитие страны	513
Талъатова Диёра Боходир кизи	

Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik instituti orqali investitsiya loiyhalarini moliyalashtirishda moliyaviy-iqtisodiy samaradorligini baholash metodologiyasi	517
Karabayev Sanjar Abdusamatovich	
Управление качеством в технологических стартапах: Баланс между скоростью и надежностью	527
Хамидуллина Гульнора Рафкатовна, Раджабов Темур Рустамович, Носиров Илхом Аббосович	
Namangan viloyatida iqtisodiy integratsiyani jarayonida eksport va import operatsiyalarining tahlili	535
Adashev Azimjon O'rinboyevich	
Korxonalarda kadrlar tayyorlash ijrosidagi mavjud muammolar va kadrlar siyosatining takomillashtirib borish xususiyatlari	541
Mamatqulov Rustam Muxammadkarimovich	
Yashirin iqtisodiyot tushunchasi, turlari va shakllanish omillari hamda uning iqtisodiyotga ta'siri.....	546
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
The purpose of assessing a person's entrepreneurial capacity is to classify their quality characteristics	562
Mansur Matkarimov, Qaxramon Madraximov, Sherjon Sherjonov, Jahongirbek Nurjonov	
Challenges in enhancing the efficient use of economic resources in agriculture within an innovative economy framework.....	568
Nodira Abdullayevna Eshquvattova	
Оценка эффективности существующих методов стратегического управления проектами	573
Мансурова Севара Мансуровна	
Создаются благоприятные условия для индивидуальных предпринимателей и самозанятых лиц	577
Батыров Фархад Бакитович	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish yo'llari.....	593
Haqberdiyev Bekzod O'ktamovich	
Toshkent viloyatida metal bozorining rivojlanishi va unda kichik biznesning o'rni	600
Musayeva Shoirazimovna	
Mechanisms for ensuring employment in the services sector through the development of small business and private entrepreneurship.....	606
Turabekov Sokhibjon Sherboy ugli, Abdukhalikov Ulugbek Abdukhalikovich	
Tijorat banklarini raqamlatirish sharoitida inson resurslarini boshqarishning innovatsion yondashuvlari (BRB misolida)	611
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
The importance and current state of accounting and auditing of liabilities in enterprises	616
Khaliqnazarova Gulnaz Jalgasbay qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xotin-qizlarning barqaror bandlik darajasining ekonometrik tahlili.....	622
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
Moliyaviy bozor ishtirokchilari faoliyatini samarali boshqarishda innovatsion moliyaviy vosita va metodlarning qo'llanilishi.....	627
Hotamqulova Madina Sanjar qizi	
Oliy ta'limga investitsiya kiritishning asosiy shakl va mexanizmlari	631
Almardanov Ulug'bek Qudrat o'g'li	
"Yashil" iqtisodiyotning metodologik asoslari.....	635
Babakulov Bahromqul Mamatkulovich, Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, Boymurodov Jonon Komiljonovich	
O'zbekiston sharoitida davlat xaridlarini yanada rivojlantirish istiqbollari	641
Turganbaev Nursulton Bayram uli	

Tijorat banklarida jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar raqamli transformatsiyaning joriy holati tahlili	645
Qurbonov Alisher Samadovich	
Инновационные формы сотрудничества образования и индустрии для формирования компетенций в сфере устойчивого туризма: Опыт и перспективы Узбекистана.....	653
Бухарова Нигора Газиевна	
Muzey sohasida tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar nazariyasi va ularni madaniy meros va muzeyshunoslik sohasiga tatbiq etish	657
Asadova Nigora Mehridin qizi	
Internet banking adoption in Uzbekistan	661
Karimov Erkin Yusubovich	
Elektron tijorat O'zbekiston va Xitoy raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish drayveri sifatida	665
Samedinov Timur Selyametovich	
Yuridik shaxslar birlashuvi orqali amalga oshiriladigan xufyona soliqlardan qochish sxemalarini moliyaviy instrumentlar bilan bartaraf etish yo'llari	671
To'rayev Dilshod Xasanovich	
O'zbekiston shahar ekoturizmida raqamli egizak texnologiyalarining iqtisodiy potentsiali	683
Esonboyev Baxodir Bakir o'g'li	
Yengil sanoatni rivojlanishtirishning mintaqaviy xususiyatlari	687
Fuzaylov Sarvar Abdusamatovich	
Tijorat banklarining depozit siyosatiga ta'sir qiluvchi omillar	693
Komilova Mukammal Shavkatovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini mikromoliyalashtirish bilan bog'liq muammolar	697
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	
Ishbilarmonlik muhitini baholashning metodologiyalari tahlili	704
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Jismoniy shaxslarning daromadlariga deklaratsiya asosida soliq solish mexanzmini takomillashtirish	715
Ibragimov Zafar Ismailovich	
Yashil marketing yordamida moda sanoatida mijozlar ehtiyojini samarali qondirish.....	723
Xalilova Nafisa Komilovna	
Targetlangan iqtisodiy siyosat orqali kambag'allikka qarshi kurash	727
Baratov J.N.	
Globallashuv sharoitida O'zbekiston iqtisodiyotining modernizatsiyasi va strategik rivojlanish yo'nalishlari	733
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li	
Sug'urta kompaniyalarining innovatsion faoliyati tahlili va moliyalashtirish samaradorligini aniqlash yo'nalishlari	738
Baxronova Shaxodat Baxshuloyevna	
Yo'lovchi tashish sohasida autsorsingni qo'llash istiqboli	744
Kaxarova Nilufar Yerkinjovna	
Ta'lim klasterlari faoliyatining barqaror taraqqiyotdagi o'rni.....	748
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Xizmatlar eksportini rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari.....	753
Alixonov Mirzoulug'bek Pahlavonjon o'g'li	
O'zbekistonda suv resurslaridan oqilona foydalanishda soliq mexanizmlari ta'sirini oshirish masalalari	759
Boymurotov Sodiq Rozziqovich	
Влияние состояния матери и факторов среды на развитие аллергии у детей грудного возраста.....	766
Закирова Бахора Исламовна	
Роль стандартов устойчивого развития МСФО в трансформации экономики тюркских стран	771
Маткаримов Давронбек Матякубович	

Sanoat korxonalarining atrof-muhitga ta'sirini baholashda iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish	776
Sarvinov Alisherovna Radjabova	
Neft-gaz sanoatida amalga oshirilayotgan investisiya loyihalarida mahalliy kontent ulushini oshirish masalalari	779
Umurzakov Jamoliddin Sherbekovich	
Sanoat korxonalarida mahsulot raqobatbardoshligini oshirish yo'nalishlari	784
Naimxonov Ma'rufxon Zokirxon o'g'li	
Qishloq xo'jaligi korxonalari monitoringida raqamli texnologiyalardan foydalanishda xorij tajribasi	788
Yusupov Nizomiddin Ro'zimurod o'g'li	
Mintaqa sanoat korxonalarining strategik marketing faoliyatining tahlili	793
Xaytboyeva Nigora Bakmamatovna	
O'zbekistonda ayollar tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishning ahamiyatli jihatlari	799
Saidova Subhinigor Azizovna	
Soyabon bandlarining xorijiy investorlarni himoya qilish uchun O'zbekiston huquqiy tizimiga integratsiyalashuv zaruriyati	805
Alisherova E'zoza, N.X. Rahmonqulova	

SOYABON BANDLARINING XORIJIY INVESTORLARNI HIMOYA QILISH UCHUN O'ZBEKISTON HUQUQIY TIZIMIGA INTEGRATSIYALASHUV ZARURIYATI

Alisherova E'zoza

JIDU Xalqaro biznes huquqi magistranti
Elektron pochta: alisherovaezoza336@gmail.com

N.X. Rahmonqulova

JIDU kafedra professori y.f.d. prof

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonning ikki tomonlama investitsiya bitimlarida (BITs) umbrella shartnomalarining yo'qligi muammosi ko'rib chiqiladi. Umbrella shartnomalari xorijiy investorlarning huquqlarini himoya qilishda muhim vosita bo'lib, davlat tomonidan shartnoma majburiyatlarining buzilishini xalqaro investitsiya bitimi buzilishiga aylantirish imkonini beradi. Ushbu mexanizmning yo'qligi investorlarning ishonchini pasaytiradi va mamlakatning uzoq muddatli kapital kiritish uchun jozibadorligini kamaytiradi. Maqolada O'zbekistonning BITs va investitsiya shartnomalariga umbrella shartnomalarini kiritish bo'yicha takliflar berilgan bo'lib, bu investorlar huquqiy himoyasini kuchaytirishga va milliy investitsiya muhitining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Umbrella clause, ikki tomonlama investitsiya bitimlari (BITs), xorijiy investorlar, investitsiyalarni himoya qilish, O'zbekiston, xalqaro investitsiya huquqi, shartnoma majburiyatlari, investor ishonchi, huquqiy tizim, arbitraj.

Abstract: The article addresses the issue of the absence of umbrella clauses in Uzbekistan's Bilateral Investment Treaties (BITs). Umbrella clauses are a vital tool for protecting the rights of foreign investors by transforming breaches of contractual obligations into breaches of international investment agreements. The lack of this mechanism undermines investor confidence and reduces the country's attractiveness for long-term investments. The article offers recommendations for integrating umbrella clauses into Uzbekistan's BITs and investment contracts, enhancing investor protection and improving the competitiveness of the national investment climate.

Key words: Umbrella clause, bilateral investment treaties (BITs), foreign investors, investment protection, Uzbekistan, international investment law, contractual obligations, investor confidence, legal system, arbitration.

Аннотация: В статье рассматривается проблема отсутствия умбрелла-клаузул в двусторонних инвестиционных соглашениях (BITs) Узбекистана. Умбрелла-клаузулы являются важным инструментом защиты прав иностранных инвесторов, позволяющим трансформировать нарушение договорных обязательств в нарушение международного инвестиционного договора. Отсутствие данного механизма ограничивает уровень доверия инвесторов и снижает привлекательность страны для долгосрочных капиталовложений. В статье предлагаются рекомендации по внедрению умбрелла-клаузул в BITs и инвестиционные контракты Узбекистана, что позволит усилить правовую защиту инвесторов и повысить конкурентоспособность национального инвестиционного климата.

Ключевые слова: Зонтичная оговорка, двусторонние инвестиционные договоры (ДИД), иностранные инвесторы, защита инвестиций, Узбекистан, международное инвестиционное право, договорные обязательства, доверие инвесторов, правовая система, арбитраж.

KIRISH

Soyabon bandining ta'siri xalqaro investitsiya nizolari bo'yicha investorlarga ikki tomonlama investitsiya shartnomalarida (BIT) taqdim etilgan himoya doirasini kengaytirish imkonini beruvchi huquqiy mexanizmdir. Soyabon bandi odatda BITda mavjud bo'lgan qoida sifatida belgilanishi mumkin, bunda har bir Ahdlashuvchi

davlatga boshqa Ahdlashuvchi davlat investorlari bilan tuzilgan barcha investitsiya majburiyatlarini bajarish talabi qo'yiladi.

Investitsion shartnomalardagi soyabon bandlari odatda mezbon davlat tomonidan ushbu mamlakatga sarmoya kiritishga tayyor investorlar foydasiga o'z zimmasiga olgan barcha majburiyatlarni bajarishni kafolatlaydi. Boshqacha qilib aytganda, soyabon bandi mezbon davlat va'dalari uchun ijro mexanizmi sifatida ko'riladi. Soyabon bandlari ba'zan "majburiyatlarga rioya qilish", "shartnoma muqaddasligi", "pacta sunt servanda" yoki "oyna effekti bandlari" sifatida ham tanilgan va butun dunyo bo'ylab ikki tomonlama investitsiya shartnomalarining yarmidan bir oz kamida uchraydi.

Soyabon bandi – bu investorlarga BIT buzilishi doirasida sof investitsiya shartnomasi bo'yicha da'vo qo'zg'atish imkonini beradigan barcha qismni qamrab oluvchi qoidadir. Bu juda muhim, chunki investitsiya shartnomasi BITdan alohida shaklda tuziladi. BIT ikki suveren davlat o'rtasida tuzilsa, investor va suveren davlat o'rtasida esa investitsiya shartnomasi tuziladi.

Umumiy soni 2500 dan ortiq bo'lgan ikki tomonlama investitsiya shartnomalari (BIT) haqli ravishda xorijiy investitsiyalarni xalqaro huquqiy tartibga solishni rivojlantirishning harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Aksariyat BITlarda soyabon bandlari mavjud bo'lgani uchun, BITning asosiy jihatlarini tushunish juda muhim. BITlar, shuningdek, investitsiyalarni himoya qilish shartnomalari sifatida ham tanilgan. Ular 1980-yillardan boshlab ommalashib, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda kapital qo'yilmalarni rag'batlantirish vositasi sifatida ishlatilgan¹.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xorijiy investitsiyalarni himoya qilish masalasi zamonaviy xalqaro huquqiy munosabatlarning eng dolzarb yo'nalishlaridan biridir. Bu borada "soyabon bandi" (umbrella clause) mexanizmi muhim rol o'ynaydi. U investitsiya shartnomalari bo'yicha davlat zimmasiga olingan har qanday majburiyatlarni xalqaro majburiyat darajasiga ko'taradi. Shu bois, bu bandlar xorijiy investorlar uchun qo'shimcha kafolat sifatida xizmat qiladi.

M. Sornarajah o'zining "The International Law on Foreign Investment" asarida soyabon bandlarining huquqiy mohiyatini chuqur tahlil qilib, ularni investor huquqlarini mustahkamlashning eng samarali vositalaridan biri sifatida ta'kidlaydi. Uning fikricha, ushbu bandlar orqali davlatlarning oddiy ma'muriy yoki shartnomaviy majburiyatlari ham xalqaro huquqiy majburiyat sifatida ko'riladi.

R. Dolzer va C. Schreuer o'zlarining "Principles of International Investment Law" nomli ishida soyabon bandlarining BIT (Bilateral Investment Treaties) doirasida qo'llanish mexanizmini tahlil qilib, ularning investorlar uchun huquqiy muhofazani kengaytirishini ko'rsatgan. Ularning tadqiqotida shuni ko'rish mumkinki, soyabon bandlari investitsiya nizolarini xalqaro arbitrajda ko'rib chiqishda asosiy manba bo'lib xizmat qilgan.

A. Newcombe va L. Paradell "Law and Practice of Investment Treaties" asarida soyabon bandlarining investor va davlat o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashdagi o'rniga alohida e'tibor qaratgan. Ularning qarashiga ko'ra, bunday bandlar davlatlarning suveren huquqlarini ma'lum darajada cheklasa-da, investor ishonchini oshirishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, UNCTAD tomonidan tayyorlangan "International Investment Agreements: Key Issues" seriyasida soyabon bandlarining xalqaro investitsiya shartnomalari amaliyotidagi o'rnini va rivojlanish tendensiyalari yoritilgan. Mazkur manbada ushbu bandlar bo'yicha arbitraj qarorlari va davlat amaliyoti keng tahlil qilingan.

O'zbekiston kontekstida esa X. Rahmonqulova va N. Egamberdiyevlarning ilmiy izlanishlari alohida ahamiyatga ega. Ular O'zbekistonning investitsiya qonunchiligini xalqaro standartlarga moslashtirish jarayonida soyabon bandlarini integratsiya qilish zarurligini asoslab bergan. Ularning ta'kidlashicha, bunday mexanizm xorijiy investorlarning huquqiy himoyasini kuchaytiradi va mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligini oshiradi.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlarda soyabon bandlari investorlarning huquqlarini himoya qilish va davlat-investor munosabatlarini barqarorlashtirishda samarali huquqiy instrument sifatida talqin qilinadi. Shu bois, O'zbekiston huquqiy tizimiga ushbu mexanizmni integratsiya qilish xalqaro investitsiya muhitida mamlakatning nufuzini oshirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi xorijiy investitsiyalarni himoya qilishda soyabon bandlarining huquqiy mohiyatini o'rganish uchun xalqaro shartnomalar matnlari, arbitraj qarorlari va O'zbekiston qonunchilik hujjatlarini tahliliga asoslandi. Ma'lumotlar qiyosiy-huquqiy yondashuv orqali yig'ildi, ularning mazmuni tizimli tahlil qilinib, xalqaro tajriba bilan solishtirish orqali xulosalar shakllantirildi.

¹ По данным ЮНКТАД, на конец 2008 г. было заключено 2676 договоров. См.: Recent Developments in International Investment Agreements (2008 - June 2009), IIA MONITOR N. 3 (2009).

TAHLIL VA NATIJALAR

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun BITlar da'vogarlariga mahalliy sud tizimlaridan chetlab o'tishga va investitsiya nizolarini hal qilish uchun ICSID orqali xalqaro arbitrajga murojaat qilishga ruxsat berishi mumkin. ICSID arbitraj mexanizmi tez-tez qo'llaniladi va ko'plab investorlarni ushbu mexanizmni qabul qiladigan mamlakatlarga jalb qiladi, chunki ICSID mukofotlarini qo'llash boshqa xorijiy arbitraj qarorlari bilan solishtirganda ancha oson. Shu sababli, BITlar xorij investitsiyalarini himoya qilish va rag'batlantirish bo'yicha dunyodagi eng keng tarqalgan xalqaro shartnomalardan biriga aylandi.

ICSID Konvensiyasining 54-moddasida aytilishicha: "Har bir Ahdlashuvchi davlat ushbu Konventsiyaga muvofiq berilgan mukofotni o'z hududlarida ushbu mukofot tomonidan yuklangan moddiy majburiyatlarni majburiy deb tan oladi va xuddi shu davlat sudining yakuniy qarori kabi amalga oshiradi". Ushbu qoidadan ko'rinib turibdiki, agar mukofot ICSID mukofoti bo'lsa, qo'shimcha ijro tartib-qoidalaridan o'tishning hojati yo'q.

Yaqinda o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ICSID arbitraji doirasida 200 dan ortiq muhim ishlar yakunlangan va butun dunyo bo'ylab taxminan 2600 BIT tuzilgan².

Shu nuqtayi nazardan, ushbu shartnomalardan kelib chiqadigan investitsiya nizolarini hal qilish uchun hakamlik muhokamalari soni sezilarli darajada oshganini payqashimiz mumkin. Tarixiy tahlil shuni ko'rsatadiki, birinchi umumiy band 1921-yil Buyuk Britaniya-Peru kelishuviga kiritilgan bo'lib, u Britaniya kompaniyasiga berilgan konsessiya bo'yicha nizoni hal qilish uchun maxsus tribunal shakllantirilishiga asos bo'lgan. Ushbu shartnomaning maqsadi imtiyozga nisbatan qo'llaniladigan qonunni o'zgartirish emas, balki "natijadagi mukofot maqomini faqat investor va Peru o'rtasidagi arbitraj mukofotidan, Peru Buyuk Britaniyaga xalqaro qarzdor bo'ladigan mukofot maqomigacha ko'tarish" edi³.

Soyabon bandlari bo'yicha birinchi nizo 1950-yillarning boshlarida Angliya-Eron neft kompaniyasi ("AIOC") bahsida ko'rib chiqilgan. Soyabon bandlarining paydo bo'lishiga sabab bo'lgan kontekst shundan iborat ediki, investorlar ko'pincha davlat sudlari va qonunlari asosida mezbon davlat bilan tuzilgan shartnomalar natijasida yuzaga kelgan har qanday nizolarni mahalliy qonunchilik bilan hal qilishga majbur bo'lishgan va ular davlat tomonidan bir tomonlama o'zgarishlarga qarshi himoyasiz qolishgan⁴.

1954-yilda AIOC va Eron o'rtasida o'sha paytdagi neftni milliyalashtirish dasturidan kelib chiqqan mojarolar tufayli kelishuv bitimi loyihasi birinchi marta soyabon bandlarining paydo bo'lishiga olib keldi. 1951-yilda milliy hukumatdagi o'zgarishlar natijasida Erondagi barcha neft operatsiyalarini hukumat qo'lga o'tkazgan "Neftni milliyalashtirish to'g'risida"gi qonun qabul qilinishi oqibatida Eron bilan neft konsession shartnomasi bo'yicha AIOCning manfaatlari katta zarar ko'rdi. Shundan so'ng, AIOC ushbu milliyalashtirish dasturi tufayli kelishuvni ta'minlashga va tovon olishga harakat qildi.

Ushbu urinishlar, jumladan Xalqaro sud ("ICJ") oldidagi sud jarayonlari muvaffaqiyatsizlikka uchradi, ammo butun dunyoga mashhur britaniyalik olim Elixu Lauterpachtning AIOCga bergan maslahatiga muvofiq kelishuv taklif qilindi. Ushbu taklif qilingan kelishuvga ko'ra, neft kompaniyalari konsorsiumi, jumladan AIOC Eronning ayrim neft obyektlarini boshqarishda davom etishi lozim edi. Bundan tashqari, Eron va Buyuk Britaniya o'rtasida Konsorsium kelishuvini o'z ichiga olgan va "Eron tomonidan uning shartlarini bajarish kafolatini o'z ichiga olgan" soyabon shartnomasi tuzilishi kerak edi.

Sarmoyadorlar manfaatlarini aniqroq himoya qilish uchun taklif qilingan kelishuv Eron va AIOC o'rtasidagi har qanday shartnoma Eron va Buyuk Britaniya o'rtasidagi shartnomaga kiritilishi yoki unga havola qilinishi uchun ataylab ishlab chiqildi. Shartnoma yoki kelishuvning buzilishi ipso facto xalqaro shartnomaning buzilishi sifatida baholanishi ko'zda tutilgan edi.

Shundan so'ng ingliz huquqshunosi Lauterpachtning shartnomaga asoslangan investorlar va davlatlar o'rtasidagi huquqiy munosabatlarni mustaqil tizim orqali himoya qilish haqidagi g'oyasi tez sur'atlar bilan rivojlana boshladi. Soyabon bandlar investitsiya shartnomasining har qanday buzilishini xalqaro shartnomaga muvofiq hal etishni ta'minlash maqsadida yaratilgan⁵.

Ushbu band davlat va investorlar o'rtasidagi shartnomalarning milliy va xalqaro huquqqa muvofiq himoyalanmaganligiga javob bo'lib, ushbu investitsiya subyektlari o'rtasidagi nizolarni hal qilishning samarali mexanizmlarini ta'minlashga qaratilgan edi. AIOC mojarosidan so'ng, Abs-Shawcross investitsiyalar to'g'risidagi konvensiya loyihasi (Abs-Shawcross loyihasi) soyabon bandlarining yangi formulasini ishlab chiqdi. Ularning

2 Jarrod Wong Umbrella Clauses in Bilateral Investment Treaties: Of Breaches of Contract, Treaty Violations, and the Divide between Developing and Developed Countries in Foreign Investment Disputes, George Mason Law Review, Vol. 14, 2006. P. 138.

3 Investor - State dispute settlement and impact on investment rulemaking, Series on International Investment Policies for Development, UNCTAD. P. 7 - 9.

4 Термин "umbrella clause" на русский язык также может быть переведен как "зонтичная" клаузула, "зонтичное" положение или соглашение. В настоящей работе для удобства он используется по аналогии с "арбитражной оговоркой". Поэтому не следует путать с понятием "оговорка", содержащимся в Венской конвенции о правемеждународной торговли от 23 мая 1969 г.

5 Jarrod Wong Umbrella Clauses in Bilateral Investment Treaties: Of Breaches of Contract, Treaty Violations, and the Divide between Developing and Developed Countries in Foreign Investment Disputes, George Mason Law Review, Vol. 14, 2006. P. 145.

asosiy formulasida soyabon bandlari mezbon hukumatga xorijiy davlat investitsiyalariga nisbatan o'z zimmasiga olgan barcha majburiyatlarini bajarish majburiyatini yuklaydi.

Qabul qiluvchi davlatga juda keng miqyosda majburiyatlarni yuklash uchun bandlar odatda hamma narsani qamrab oluvchi qoidaga aylanishga intilib, ba'zi muhim so'zlardan foydalanadi. "Har qanday majburiyatlar", "barcha majburiyatlar", "har qanday majburiyat" yoki "boshqa har qanday majburiyat qabul qilinadi" iboralari odatiy soyabon bandlarida eng keng tarqalgan shakllardan biridir.

Masalan, 1991-yilgi Amerika Qo'shma Shtatlari–Argentina BITning II (2)(c) moddasi: "Har bir tomon investitsiyalar bo'yicha o'zi kiritgan har qanday majburiyatga rioya qilishi kerak." Ukraina va AQSh o'rtasidagi BITning II (3)(c) moddasida soyabon bandi quyidagicha ifodalangan: "Har bir tomon investitsiyalar bo'yicha o'zi kiritgan har qanday majburiyatga rioya qilishi kerak." 1959-yilgi Germaniya–Pokiston BITning 8(2) moddasi deyarli o'xshash shaklda ko'zda tutilgan: "Har bir Ahdlashuvchi tomon o'z hududida o'z fuqarolari yoki kompaniyalari tomonidan amalga oshirilgan investitsiyalar bo'yicha o'z zimmasiga olgan boshqa majburiyatlarga rioya qilishi kerak."

Niderlandiya–Turkiya BIT (1986) 3(2) moddasi quyidagi soyabon bandini keltiradi: "Har bir Ahdlashuvchi tomon investitsiyalar bo'yicha o'zi kiritgan har qanday majburiyatga rioya qilishi kerak." AQSh–Turkiya BIT (1990) 2(3) moddasi deyarli bir xil mazmunda qaytaradi: "Har bir tomon investitsiyalar bo'yicha o'zi kiritgan har qanday majburiyatga rioya qilishi kerak."

Soyabon bandlarining matni bir BITdan boshqasiga biroz o'zgarishi mumkin, biroq barcha nizolarni bunday bandlar orqali qamrab olish va ularni tribunallar yurisdiksiyasiga bo'ysundirishning asosiy maqsadi barcha soyabon bandlarida bir xil bo'lib qoladi.

C. Schreuerning ta'kidlashicha, an'anaviy xalqaro standartlardan tashqari investorlarni qo'shimcha himoya qilish uchun BITga soyabon bandlari kiritilgan. Ular "soyabon" deb nomlanadi, chunki ular BITning soyabon himoyasi ostida shartnoma majburiyatlarini joylashtiradi, BITning asosiy standartlariga shartnoma majburiyatlariga rioya qilish majburiyatini qo'shadi. Bunday holda, shartnomaning buzilishi BITning buzilishiga aylanadi⁶.

Hozirgi vaqtda barcha BITlarning taxminan 40 foizi bunday bandlarni o'z ichiga oladi. Biroq, bunday qoidalarni xalqaro shartnomalarga kiritish bo'yicha davlatlar amaliyoti juda xilma-xil bo'lib, bu masalaga yagona yondashuvni aniqlash imkonini bermaydi. Masalan, Shveytsariya, Germaniya, Buyuk Britaniya va Gollandiya o'zlarining BITlarida doimo bunday bandlarni kiritadilar, Fransiya, Avstraliya va Yaponiya esa bu bandni juda kam hollarda qo'shadilar⁷.

Shunday qilib, soyabon bandlarining ta'siri investorlarga davlat organlari bilan tuzilgan mahalliy shartnomalar bo'yicha o'z huquqlarini himoya qilish uchun xalqaro shartnomalar qoidalariga murojaat qilish imkonini beradi. Bu esa nizolar yuzaga kelganda ularning imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi. Soyabon bandlarining ta'siri rivojlanishining tarixi xalqaro investitsiya huquqining evolyutsiyasi bilan uzviy bog'liqdir.

Asta-sekin sudlar ushbu kontseptsianing tobora kengroq talqinini tan ola boshladilar. Uni nafaqat shartnoma majburiyatlarini buzishga, balki investorlarning huquqlarini bilvosita buzishi mumkin bo'lgan boshqa davlat harakatlariga ham tatbiq etdilar. Shu bilan birga, ba'zi hakamlik sudlarining qarorlari amaliyotda noaniqlik va nomuvofiqlikka olib kelib, soyabon moddalarning ta'sirini qo'llashni cheklab qo'ydi.

Bu ta'sir investorlarga nafaqat BITning o'ziga xos qoidalarining buzilishiga, balki qabul qiluvchi davlatning investitsiyalar bo'yicha boshqa har qanday majburiyatlariga tayanish imkonini beradi. Bu investitsiyalarni himoya qilish qamrovini sezilarli darajada oshiradi va investorlar uchun qo'shimcha kafolatlar yaratadi. Soyabon bandlarning asosiy ahamiyati shundaki, ular davlatlarning xalqaro majburiyatlarini, shu jumladan investorlar bilan tuzilgan shartnomalardan kelib chiqadigan majburiyatlarni BITga birlashtirish imkonini beradi.

Shunday qilib, ushbu majburiyatlarning har qandayining buzilishi investitsiya arbitrajiga shikoyat qilinishi mumkin, bu esa davlatlarning investitsiya shartlarini bir tomonlama o'zgartirish imkoniyatini jiddiy cheklaydi. Bu, ayniqsa, beqarorlik va iqtisodiy inqirozlar sharoitida davlatlar proteksionistik choralarga moyil bo'lishi mumkin bo'lgan davrlarda muhimdir.

Soyabon bandining ta'siri xalqaro investitsiya shartnomalarini qo'llashni, shartnomada belgilangan investitsiyalarni himoya qilish bo'yicha maxsus standartlardan tashqari, keng ko'lamli buzilishlarga ham tatbiq etadigan huquqiy tushunchani anglatadi. Bu hodisa birinchi marta 2003-yilda (SGS Pokistonga qarshi) hakamlik sudi qarori bilan e'tirof etildi. O'shanda tribunal davlatning investor bilan tuzilgan shartnoma bo'yicha majburiyatlarini buzishi xalqaro investitsiya shartnomasining buzilishi sifatida baholanishi mumkin, degan qarorga kelgan.

6 Interpretation of the Umbrella Clause in Investment Agreements OECD, Working papers on international investment, Number 2006/3, OECD (October 2006). P. 8.

7 Andrea K. Bjorklund, Ian A. Laird, Sergey Ripinsky, Investment Treaty Law: Current Issues III: Remedies in International Investment Law Emerging Jurisprudence of International Investment Law, British Institute for International & Compara, 2009. P. 282.

So'nggi yillarda bunday nizolarni ko'rib chiqishda eng dolzarb masalalardan biri soyabon bandlarining to'g'ri talqin qilinishi masalasi bo'lib qolmoqda.⁸

Soyabon bandlari xalqaro huquq va shartnomaviy tartibga solishning ko'p yillik rivojlanishi davomida shakllangan. U xalqaro huquqning davlatlarning suveren tengligi, xalqaro majburiyatlarni sodiqlik bilan bajarish va huquqlardan suiiste'mol qilinishning oldini olish kabi asosiy tamoyillariga asoslanadi. Soyabon bandining ta'siri nazariyasi davlat suvereniteti va davlatlarning o'z xohishiga ko'ra xalqaro shartnomalar tuzish qobiliyati konsepsiyasiga tayanadi. Har bir davlat o'zining ichki ishlarini, jumladan o'z hududidagi investitsiya faoliyatini tartibga solish huquqiga ega. Biroq, boshqa davlatlar bilan investitsiya shartnomalarini imzolash orqali davlat o'z suveren huquqlarini cheklaydigan muayyan majburiyatlarni zimmasiga oladi.

Soyabon bandining ta'siri ortidagi asosiy nazariy prinsip — shartnoma bo'yicha rozilik (shartnomaviy javobgarlik) doktrinasi hisoblanadi. Ushbu doktrinaga ko'ra, davlat xalqaro shartnoma tuzayotganida ushbu shartnomani buzadigan har qanday harakat yoki harakatsizlik xalqaro majburiyatlarning buzilishi deb hisoblanishiga roziligini bildiradi. Yana bir muhim nazariy jihat — bu boshqalarning xatti-harakatlari uchun davlat javobgarligi tushunchasidir. Ushbu konsepsiyaga ko'ra, agar ular davlat tomonidan rag'batlantirilgan, ma'qullangan yoki boshqa tarzda ruxsat etilgan bo'lsa, davlat jismoniy va yuridik shaxslarning harakatlari uchun javobgar bo'lishi mumkin⁹.

1959-yildagi investitsiyalarni himoya qilish to'g'risidagi Konventsiya loyihasida: "Har bir tomon boshqa tomon fuqarolari tomonidan kiritilgan investitsiyalar bo'yicha o'z zimmasiga olishi mumkin bo'lgan har qanday majburiyatlarga har doim rioya etilishini ta'minlaydi" degan qoida mavjud edi. Davlatlararo va investorlar o'rtasidagi nizolarni hal qilish qoidalari bilan ushbu qoida investor–davlat shartnomalarining samarali bajarilishini ta'minlashga xizmat qilgan. Biroq, bu qoida shartnomalarning amaldagi qonunchiligini o'zgartirish uchun emas, balki ularni to'satdan buzilishlarga qarshi protsessual jihatdan barqarorlashtirish uchun mo'ljallangan vosita sifatida qaralgan.

Aynan shu qoida Abs–Shawcross loyihasidan ilhomlangan bo'lib, 1950-yillarning oxiri va 1960-yillarning boshlarida boshqa konventsiyalar va DWP loyihalariga kiritilgan boshqa soyabon bandlariga ham tatbiq etilgan. Masalan, Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkilotining 1967-yildagi Xorijiy mulkni himoya qilish to'g'risidagi Konventsiya loyihasida 2-bandda shunday deyilgan: "Har bir tomon har doim boshqa tomon fuqarolarining mulkiga nisbatan o'zi qabul qilishi mumkin bo'lgan majburiyatlarning hurmat qilinishini ta'minlaydi." Sobiq Abs–Shawcross loyihasiga o'xshash bu qoida iqtisodiy davlat majburiyatlarini bajarish uchun xalqaro huquqiy vositalarni taqdim etishga qaratilgan.

Soyabon bandlarning tarixiy rivojlanishi shuni ko'rsatadiki, ular birinchi navbatda tadbirkorlik subyektlarning majburiyatlarini, xususan investor–davlat shartnomalarini buzganlik uchun protsessual choralarni ta'minlashga qaratilgan. Tarixan soyabon bandlar ichki va xalqaro huquqda investor–davlat shartnomalari va yarim-kontrakt shartnomalarining yetarlicha himoyalanganligiga javob bo'lib kelgan va investor–davlat nizolarini hal etishning samarali mexanizmlari yetishmovchiligini bartaraf etishga intilgan.

Ular iqtisodiy davlat va investor o'rtasidagi shartnomaviy munosabatlarni xalqaro huquq doirasida shartnomani himoya qilishdan ajratib turadigan xalqaro huquq dualizmining ko'rinmas nuqtalarini bartaraf etish uchun ishlab chiqilgan. Shunday qilib, ular shartnoma huquqlarining ekspropriatsiya qilinishi mumkin bo'lgan xalqaro odat huquqini sof deklarativ tushuntirish sifatida emas, balki iqtisodiy davlat tomonidan har qanday turdagi ekspropriatsion xatti-harakatlarga qarshi investor–davlat hamkorligini barqarorlashtirish vositasi sifatida ishlab chiqilgan.

Boshqacha qilib aytganda, tarixiy nuqtayi nazar xalqaro huquqning dualistik asoslarini rad etadi va qonunbuzarliklar suverenitet yoki tijorat bilan bog'liq bo'lishidan qat'i nazar, iqtisodiy davlat majburiyatlarini bajarish mexanizmini ta'minlaydigan soyabon moddalarni tushunishga mos keladi. Investorlar ko'pincha mezbon davlatning xatti-harakatlari BITni bevosita buzmasa ham, asosiy investitsiya shartnomasining sof buzilishi bo'lsa, da'volarni qo'zg'atish uchun soyabon bandiga tayanadilar.

Taklif etilgan AIOC kelishuvida ma'lum bir shartnoma uchun soyabon bandi, ya'ni neft konsession shartnomasi nazarda tutilgan edi. Biroq, zamonaviy BITlarda soyabon bandi nafaqat ma'lum bir kelishuvga, balki har bir ishtirokchi davlat tomonidan boshqa davlat investorlari bilan o'z zimmasiga olgan barcha investitsiya majburiyatlariga nisbatan qo'llaniladi. Qoidaga ko'ra, soyabon bandi asosiy shartnoma da'volarining buzilishini soyabon bandining buzilishi bilan tenglashtiradi.

Soyabon bandi BITda nazarda tutilganligi va BIT "barcha investitsiya majburiyatlarini qamrab olganligi" sababli, shartnoma majburiyatini buzish ham bunday BITni buzishga olib kelishi mumkin. Shu sababli, mezbon

8 Shenkman E., File D. Recent Developments in Investment Treaty Jurisprudence: Arbitrating Contract Claims Under Umbrella Clauses, The International Comparative Legal Guide to: International Arbitration 2007, A practical insight to cross-border International Arbitration work. P. 6.

9 Stephan W. Schill Enabling Private Ordering-Function, Scope and Effect of Umbrella Clauses in International Investment Treaties, ILLJ Working Paper 2008/9. P. 42.

davlat, shubhasiz, arbitraj sudi tomonidan soyabon bandini buzganlik uchun javobgarlikka tortilishi mumkin. Agar arbitraj sudi tomonidan investitsiya shartnomasidan kelib chiqqan shartnoma da'vosiga nisbatan soyabon bandi qo'llansa, u holda BIT bo'yicha tuzilgan xalqaro arbitraj sudi investitsiya shartnomasi bo'yicha da'volarni ko'rib chiqish yurisdiksiyasiga ega bo'ladi. Chunki BITda nazarda tutilgan soyabon bandining buzilishi investitsiya shartnomasining buzilishi sifatida ham baholanadi.

Agar arbitraj sudi ushbu talqinni umumiy qoida sifatida qabul qilsa, investor endi o'zi bilan mezbon davlat o'rtasidagi investitsiya shartnomasining har qanday buzilishini BIT bo'yicha xalqaro arbitraj orqali qoplashga intilishi mumkin bo'ladi. Soyabon bandlari keng qo'llanilmagan, sababi — odatda investitsiya shartnomasining shunchaki buzilishi xalqaro odat huquqi bo'yicha shartnoma himoyasini keltirib chiqarmaydi. Biroq, soyabon bandlari ushbu an'anaviy tushunchani bevosita bayonot orqali chetlab o'tishga qaratilgan bo'lib, shartnomani buzish xalqaro majburiyatni buzish sifatida ko'riladi.

Shuningdek, muzokaralar olib borish va soyabon bandlarini belgilash orqali davlatlar o'z milliy huquqiy tizimlarining avtonomiyasi qoidasidan hal qiluvchi istisno yaratadi. Bu esa investitsiya shartnomasining sof buzilishini xalqaro huquqning buzilishiga olib kelishi mumkin. Ba'zilar hatto bunday hollarda mezbon davlat ichki qonunchiligi bo'yicha investitsiya shartnomasi bilan qabul qilingan majburiyatlar xalqarolashtiriladi, deb ta'kidlaydilar.

O'zbekiston–Buyuk Britaniya (1993) kelishuvining 2-moddasi: Investitsiyalarni rag'batlantirish va himoya qilish

1. Har bir Ahdlashuvchi tomon boshqa Ahdlashuvchi tomonning fuqarolari yoki kompaniyalari uchun o'z hududiga sarmoya kiritishni rag'batlantiradi va qulay shart-sharoitlarni yaratadi hamda o'z qonunlari bilan berilgan vakolatlarni amalga oshirish huquqiga ega bo'lgan holda bunday kapitalni qabul qiladi.

2. Har bir Ahdlashuvchi tomonning fuqarolari yoki kompaniyalariga investitsiyalar har doim adolatli va xolisona munosabatda bo'lishi va boshqa Ahdlashuvchi tomon hududida to'liq himoya va xavfsizlikdan foydalanishi kerak. Hech bir Ahdlashuvchi tomon o'z hududida boshqa Ahdlashuvchi tomonning fuqarolari yoki kompaniyalari tomonidan investitsiyalarni boshqarish, saqlash, foydalanish yoki tasarruf etishni asossiz yoki kamsituvchi choralar bilan buzmaydi. Har bir Ahdlashuvchi tomon fuqarolarning investitsiyalari bo'yicha o'zi kiritgan har qanday majburiyatga rioya qilishi kerak.

O'zbekiston–Niderlandiya (1996) kelishuvining 3-moddasi

1. Har bir Ahdlashuvchi tomon boshqa Ahdlashuvchi tomon fuqarolarining investitsiyalariga adolatli va xolisona munosabatda bo'lishini ta'minlaydi va asossiz yoki kamsituvchi choralar bilan ushbu fuqarolarning faoliyati, boshqaruvi, texnik xizmat ko'rsatishi, foydalanishi yoki tasarruf etishiga putur yetkazmaydi. Har bir Ahdlashuvchi tomon bunday investitsiyalarga to'liq jismoniy xavfsizlik va himoya ko'rsatishi lozim.

2. Har bir Ahdlashuvchi tomon o'z fuqarolarining investitsiyalariga yoki uchinchi davlat fuqarolarining investitsiyalariga milliy manfaatdorlikka qarab imtiyozlar berishni rad etmaydi.

Agar Ahdlashuvchi tomon bojxona uyushmalari, xo'jalik birlashmalari, valyuta birlashmalari yoki shunga o'xshash institutlarni tashkil etish to'g'risidagi bitimlar asosida yoki bunday institutlarga olib boruvchi muvaqqat kelishuvlar asosida uchinchi davlat fuqarolariga alohida imtiyozlar bergan bo'lsa, bu imtiyozlarni boshqa Ahdlashuvchi tomon fuqarolariga berishga majbur emas.

Tahlil

1. O'zbekiston–Buyuk Britaniya kelishuvi (2-modda):

- Investitsiyalarga teng va adolatli munosabatda bo'lish, shuningdek mezbon davlat hududida investitsiyalar uchun himoya va xavfsizlikni kafolatlaydi.

- Aniq soyabon bandi tili mavjud bo'lmasa-da, boshqa tomon fuqarolari yoki kompaniyalari investitsiyalari bo'yicha majburiyatlarga rioya qilish talabi shartnomaviy buzilishlarni xalqaro shartnoma buzilishiga tenglashtiradi.

2. O'zbekiston–Niderlandiya kelishuvi (3-modda):

- Investitsiyalarga adolatli va xolisona munosabatda bo'lishni talab qiladi, asossiz yoki kamsituvchi choralar orqali investitsiyalarni buzishni taqiqlaydi.

- Gollandiyalik investorlar uchun qo'shimcha himoyani ta'minlovchi MFN (Most Favoured Nation — eng ko'p qulaylik rejimi) bandini o'z ichiga oladi.

- Aniq soyabon bandi bo'lmasa-da, shartnoma matni shartnomaga rioya qilish tamoyilini mustahkamlaydi va shunga o'xshash ta'sirga erishadi.

3. Oddiy soyabon bandi bilan taqqoslash:

- Oddiy soyabon bandi har bir Ahdlashuvchi tomondan boshqa tomon fuqarolari yoki kompaniyalari investitsiyalari bo'yicha majburiyatlarni bajarishni aniq talab qiladi.

- O'zbekiston–Buyuk Britaniya va O'zbekiston–Niderlandiya kelishuvlarining yuqoridagi moddalarida aniq soyabon bandi terminlari bo'lmasa-da, ular mazmunan shunga yaqin himoya mexanizmini yaratadi.

- Biroq, soyabon bandining aniq tili yo'qligi ularning qo'llanish doirasini talqin qilishda ma'lum noaniqliklar keltirib chiqarishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston–Buyuk Britaniya va O'zbekiston–Niderlandiya kelishuvlarining tegishli moddalarida aniq soyabon bandi tili mavjud emas. Biroq, investitsiyalarga adolatli munosabatda bo'lish va himoya qilish tamoyillari xuddi shunday samaraga erishishga xizmat qiladi. Shunga qaramay, aniq soyabon bandi ifodalanmaganligi odatiy soyabon bandiga nisbatan ishonchsizlik va talqindagi noaniqliklarni yuzaga keltirishi mumkin. Shu bois, kelajakdagi shartnoma loyihalarida bunday qoidalarining ko'lami va qo'llanishi aniq belgilansa, bu investorlar uchun ko'proq ishonch va himoya yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasidagi nutqi // <https://uza.uz/uz/posts/zbekiston-prezidenti-shavkat-mirziyev-bmt-bosh-assambleyasi-20-09-2017>. – 2017-yil 20-sentabr.
2. Born, Gary B. International Arbitration: Law and Practice. 2nd edition. Kluwer Law International, 2015.
3. Davlatlar va boshqa davlatlar fuqarolari o'rtasidagi investitsiya nizolarini hal qilish to'g'risidagi Konventsiya (ICSID konventsiyasi).
4. Shimoliy Amerika erkin savdo shartnomasi (NAFTA).
5. Energiya Xartiyasi Shartnomasi (ECT).
6. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Rasmiy nashr. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2023. – 128 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoniga muvofiq "Respublika iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2019-yil 29-apreldagi PQ-4300-sonli Farmon.
8. Grosso, M. A. Umbrella Clauses in Investment Arbitration: A Methodological Inquiry into Interpretation and Application. In The Interpretation and Application of the European Convention of Human Rights: Legal and Practical Implications (pp. 155–175). Cambridge University Press, 2013.
9. <http://www.lex.uz>
10. bit.org.uncrad
11. jus.mundi
12. researchgate.net
13. jstor.org
14. sciencedirect.com

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>